

Tiivistelmä Opetushallituksen raportista

Ei taito taakkana ole – Perusopetuksen äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla 2005

Opetushallitus arvioi huhtikuussa 2005 äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistuloksia perusopetuksen 9. vuosiluokalla 133 suomenkielisessä otoskoulussa, jotka edustivat kattavasti eri läänejä, EU-tavoitealueita ja kuntaryhmiä. Kokeeseen osallistui 5 932 oppilasta, poikia oli 2 999 ja tyttöjä 2 933. Arvioinnissa oli mukana 11 % oppilasikäluokasta, keskimäärin 45 kustakin otoskoulusta.

Peruskoulun päättövaiheen oppilaiden äidinkielen ja kirjallisuuden tietojen ja taitojen yleistaso on tytöillä keskimäärin tyydyttävä, pojilla kohtalainen. Koe sisälsi monentyypisiä tehtäviä lukemisen ja kirjallisuuden, sanaston, kielen ja peruskäsitteiden tuntemuksen sekä kirjoitustaitojen alalta.

Hyviin, kiitettäviin tai erinomaisiin tuloksiin pääsi 35 % oppilaista. Heikkoja suorituksia oli 16 %:lla oppilaista. Kokeessa heikommin menestyneillä oli ongelmia varsinkin kirjoitustehtävissä sekä sanaston, kielen ja peruskäsitteiden hallinnassa. Ammatilliseen koulutukseen pyrkivien poikien kirjoitustaidot osoittautuivat keskimäärin heikoiksi.

Osaaminen oli samankaltaista maan eri osissa. Alueelliset erot olivat pienet, mutta yksittäisissä kouluissa otosoppilaiden koepisteiden keskiarvot vaihtelivat 46–78 % maksimipisteistä. Koulujen erot tulivat näkyviin ennen kaikkea kirjoitustaitojen suurena vaihteluna.

Tässä arviointia koskevassa yhteenvedossa esitellään lyhyesti mm:

- Arvioinnin lähtökohdat
- Kokeen sisältö
- Miten koevastauksia käsiteltiin?
- Koetulokset
- Koetuloksiin yhteydessä olevia tekijöitä
- Opetusta ja oppilaita koskevaa taustatietoa
- Oppilaiden arvosanat
- Miten koetuloksia on hyödynnetty kouluissa?
- Keskeisiä havaintoja ja päätelmiä
- Kehittämisehdotuksia

Arviointiraportti *Ei taito taakkana ole – Perusopetuksen äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla 2005* on saatavissa Opetushallituksen myyntipalvelusta Hakaniemenkatu 2, PL 380, 00531 Helsinki, puhelin (09) 7747 7450. Julkaisuhakemisto on sähköisessä muodossa Internet-osoitteessa www.oph.fi/verkkokauppa/. Tilauksen voi tehdä sähköpostitse osoitteella myynti@oph.fi. Lisätietoja arvioinnista antaa opetusneuvos Hannu-Pekka Lappalainen, sähköposti etunimi.sukunimi@oph.fi, puhelin (09) 7747 7605.

Arvioinnin lähtökohdat

Arvioinnin tarkoituksena oli saada luotettava yleiskuva oppiaineen osaamisen tasosta perusopetuksen päättövaiheessa. Tehtävät laadittiin voimassa olevien *Peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden* ja *Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerien* mukaan siten, että niiden avulla voitiin saada monipuolinen kuva oppiaineen hallinnasta sekä luotettavia ja vertailukelpoisia tuloksia.

Arvioinnin tulosten avulla seurataan koulutuksen tasa-arvon toteutumista ja annetaan palautetietoa kouluille mm. oppiaineen paikallisen opetussuunnitelman, opetuksen ja arviointimenetelmien kehittämiseksi.

Kokeen sisältö

Arviointi järjestettiin tiistaina 5.4.2005. Ensimmäisen tunnin aikana oppilaat lukivat tekstivihon aineistoa ja vastasivat taustakyselyyn. Väli- tai ruokatunnin jälkeen oppilailla oli 120 minuuttia aikaa vastata erillisen tehtävävihon tehtäviin. Vastattaessa oli käytössä myös tekstivihko.

Koe sisälsi monentyyppisiä tehtäviä *lukemisen ja kirjallisuuden, kielen, sanaston ja peruskäsitteiden tuntemuksen ja kirjoitustaitojen* alalta. Arviointi koostui 45 tehtävästä, joista osasta (esim. kirjoitustehtävistä) arvioitiin erikseen sisältöä ja ilmaisua. Yhteensä 90 pisteestä 56 kertyi opettajien arvioimien avovastausten perusteella ja 34 monivalintatehtävistä.

Lukemisen ja kirjallisuuden osiot liittyivät erilaisiin tekstilajeihin, mm. runoihin, novelliin, asiateksteihin, diagrammeihin ja päiväkirjatekstiin, jotka oppilaat olivat lukeneet arvioinnin tekstivihosta. Vajaa puolet tehtävistä liittyi tekstien yleiseen ymmärtämiseen ja tiedon löytämiseen, hieman yli puolet edellytti päättelevää ja arvioivaa lukutaitoa. Tehtävät liittyivät mm. kirjaston luokituksen perusteisiin, kotimaisten kirjailijoiden nimeämiseen, erilaisten tekstien vertailemiseen, tekstin sisällön, kerrontarakenteen tai kielen tulkintaan ja perinteisen runon tyyppillisten piirteiden tuntemukseen.

Kielen, sanaston ja peruskäsitteiden tehtävät liittyivät sanaston tuntemukseen, lauseita koskevaan tietämykseen ja kieliopin perustermien tuntemukseen. Sanastotehtävissä oli mukana mm. asiatekstin kielen havainnointia, kielimuodon tunnistamista tai yksinkertaista sanan johtamista mallin mukaan.

Kirjoitustaitoa arvioitiin 19 piirteen pohjalta oppilaan laatiman kolmen eri tekstin pohjalta. Tehtävät edellyttivät sekä valmiin tekstin viimeistelytaitoja että uudelleen jäsentämistä. Yhtenä kirjoitustehtävänä oli matkailutoimistoon lähetettävän tiedustelun laadinta annettujen tietojen perusteella. Toinen kirjoitustehtävä liittyi virke- ja lauserajojen hahmottamiseen ja vakiintuneiden oikeakielisyyuskäytäntöjen tuntemukseen. Kolmas kirjoitustehtävä liittyi Kalevalan I runon tekstiin, jonka pohjalta piti laatia selkeä koevastaus.

Vastausten lisäksi oppilaat antoivat mm. opiskelutaitoihin ja -asenteisiin liittyviä tietoja. Arviointiin kuului myös koulua ja opetusta koskeva taustaselvitys, johon saatiin informaatiota sekä opettajilta että rehtorilta.

Miten koevastauksia käsiteltiin?

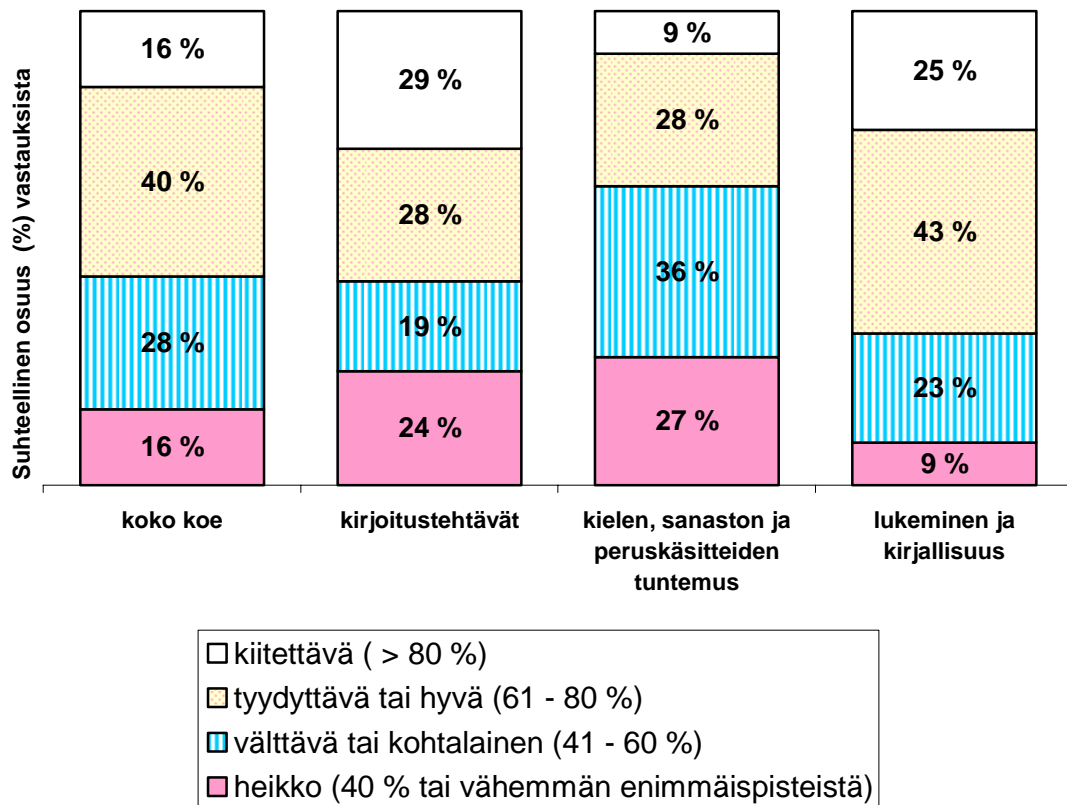
Kokeen jälkeen äidinkielen ja kirjallisuuden opettajat tarkistivat koeaineistot ja arvioivat otosoppilaiden avovastaukset yhtenäisten ohjeiden mukaan. Koulun otosoppilaiden koeaineistot palautettiin Opetushallitukseen, joka toimitti rehtoreille alustavan vertailupalautteen toukokuussa 2005. Palautteessa esiteltiin sekä koulun otosoppilaiden että koko maan tulosten osalta mm. kokeen pistemäärien jakaumat, vertailutietoja koulun antamista arvosanoista, otosoppilaiden opiskeluun liittyvien käsitysten profiili sekä oppilaiden käsityksiä äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelun sisällöstä. Palaute perustui tarkistamattomaan aineistoon.

Koeaineistot tarkastettiin Opetushallituksessa, ja tulosten luotettavuuden varmistamiseksi ulkopuoliset lukijat arvioivat uudelleen määräosan joka koulun oppilaiden avovastauksista kesän 2005 aikana. Uudelleen pisteitetyjen vastausten taso osoittautui keskimäärin 3 prosenttiyksikköä kouluissa arvioitua tasoa matalammaksi.

Koeaineisto analysoitiin vakiintunein tilastollisin menetelmin. Tuloksia kuvailtaessa pidettiin kiitettävänä osaamisen tasoa, jolla oli saavutettu yli 80 % kokeen enimmäispistemäärästä. Hyvänä pidettiin vastaavasti 71–80 %:n tasoa, tyydyttävänä 61–70 %:n, kohtalaisena 51–60 %:n, välttävänä 41–50 %:n ja heikkona 40 %:n tai sitä alemman tason osaamista kokeen enimmäispistemäärästä.

Koetulokset

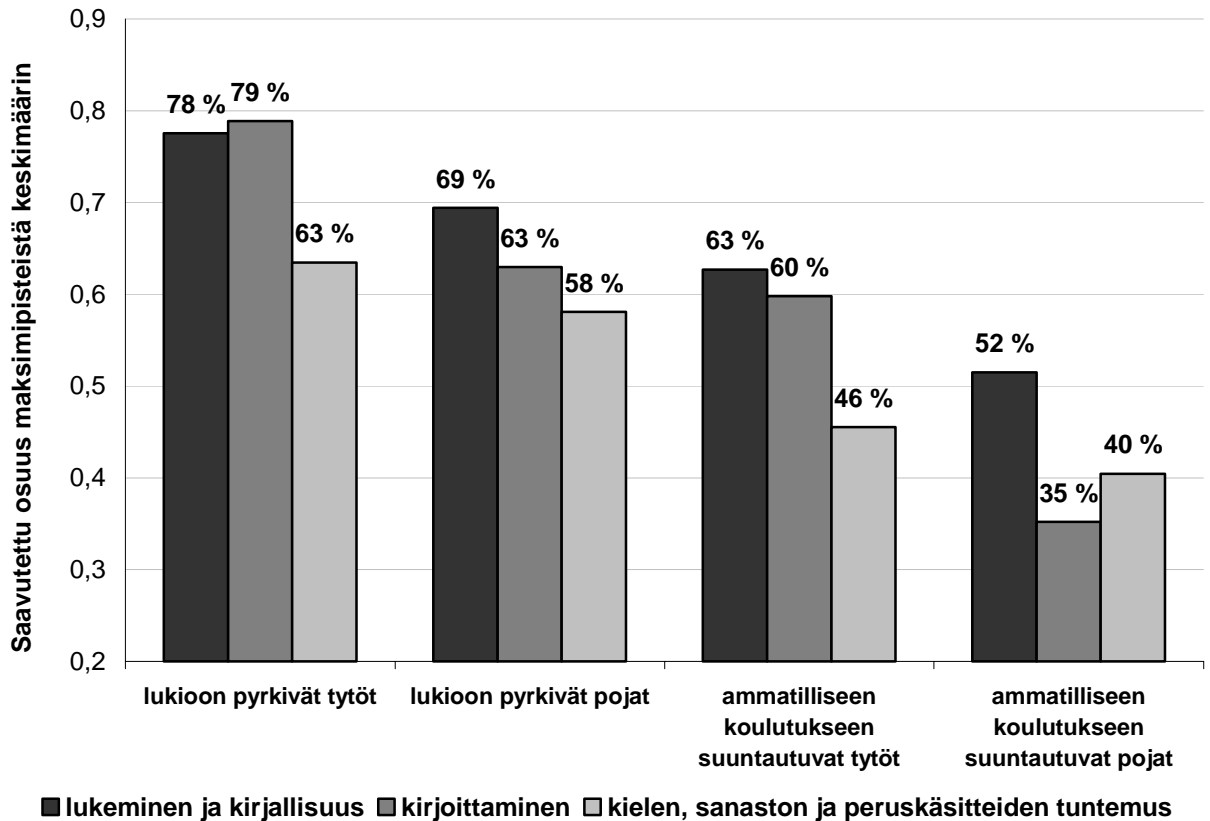
Äidinkielen ja kirjallisuuden osaamisen yleistaso oli tyydyttävä. Oppilaat saivat keskimäärin 61 % kokeen enimmäispistemäärästä. Valtaosa opettajista piti kokeen vaikeustasoa sopivana. Tyttöjen osaaminen (69 %) oli tyydyttävää tasoa, poikien (54 %) keskimäärin kohtalaista. Hyviin, kiitettäviin tai erinomaisiin tuloksiin pääsi 35 % oppilaista.

Kuvio 1. Eri tehtävissä hyvin ja heikommin menestyneiden oppilaiden suhteellinen osuus.

Heikkoja suorituksia oli 16 %:lla oppilaista. Lukutaito, kirjallisuuden ja tekstien tuntemus oli heikkoa 9 %:lla, kielen, sanaston ja peruskäsitteiden tuntemus 27 %:lla ja kirjoitustaidot 24 %:lla oppilaista. Joka kolmannen pojan kirjoitustaidot samoin kuin kielen, sanaston ja peruskäsitteiden tuntemus osoittautuivat heikoiksi.

Lukioon suuntautuvien oppilaiden taitotaso oli tyydyttävää tai melko hyvää (keskimäärin 70 %), ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien keskimäärin välttävää tai kohtalaista (49 %). Seuraava kuvio havainnollistaa eri jatko-opintoihin suuntautuvien oppilaiden koetulosten tasoeroja:

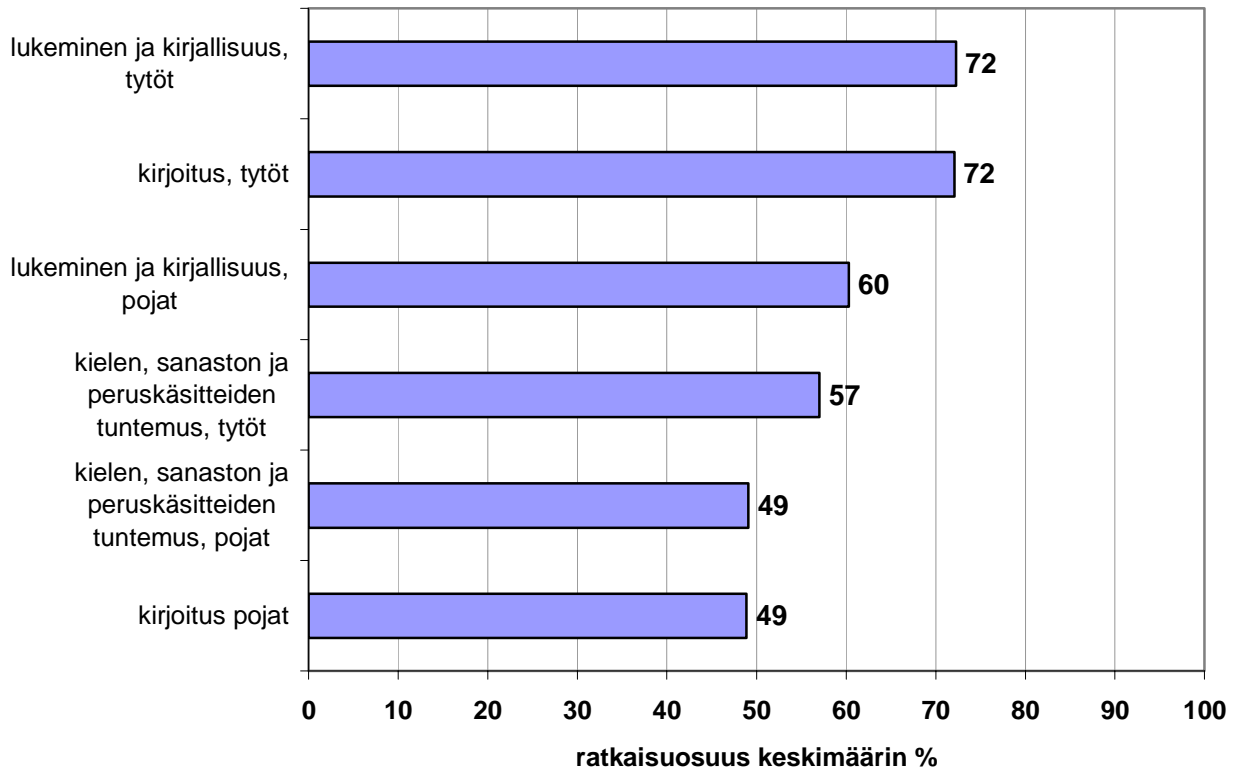

Kuvio 2. Koetehtävissä menestyminen oppilas- ja tehtäväryhmittäin.

Osaaminen oli tasoltaan melko samankaltaista maan eri osissa. Joka läänissä oli tulokseltaan eritasoisia kouluja. **Alueelliset erot** olivat suhteellisen pienet, mutta esiin tuli otoskoulujen välisiä eroja. Tulos jollakin osa-alueella saattoi parhaassa koulussa olla 27–44 prosenttiyksikköä korkeampi kuin heikoimmin menestyneen koulun otosoppilailla keskimäärin. Koulujen erot tulivat näkyviin ennen muuta kirjoitustaitojen suurena vaihteluna.

Lukemiseen, kirjallisuuteen ja tekstien tuntemukseen liittyvissä tehtävissä menestyttiin keskimäärin tyydyttävästi. Kirjoitustaito sekä kielen, sanaston ja peruskäsitteiden tuntemus osoittautui yleistasoltaan kohtalaiseksi. Tyttöjen kirjoitustaidon taso arvioitiin 23 prosenttiyksikköä poikien tasoa korkeammaksi.

Tyttöjen kokeessa osoittama tieto- ja taitotaso oli keskimäärin 15 prosenttiyksikköä poikien tasoa korkeampi. Verrattuna tyttöjen ja poikien äidinkielen tietojen ja taitojen hallinnan tasoon 7. luokan alussa tyttöjen ja poikien osaamistasojen erot näyttävät peruskoulun yläluokkien aikana jonkin verran kasvaneen.

Kuvio 3. Tyttöjen ja poikien tieto- ja taitotasoa eri osa-alueilla keskimäärin.

Koetuloksiin yhteydessä olevia tekijöitä

Koulun tasolla tuloksiin oli selkeimmin yhteyttä sillä, miten hyödyllisenä oppilaat olivat pitäneet oppiaineen opiskelua arkielämän, jatko-opintojen ja tulevan työelämän kannalta. Keskimäärin hyviin tuloksiin oli päästy sellaisissa kouluissa, joiden oppilaille oli perusopetuksen yläluokkien opintojen perusteella muodostunut selkeä käsitys äidinkielen ja kirjallisuuden oppisisältöjen hyödyllisyydestä ja tarpeellisuudesta.

Aktiivisella kielentuntemuksen opetuksella oppitunneilla sekä kirjojen lainaamisella vapaa-ajan lukemiseksi oli myös yhteyttä osaamiseen arvioinnin tehtävissä.

Koulun oppilasmäärällä, 9. luokan äidinkielen opetusryhmän koolla tai oppiaineen opetuksen tuntimäärällä 7.–9. luokilla ei ollut yhteyttä saavutettuihin tuloksiin.

Opetusta ja oppilaita koskevaa taustatietoa

Otoskoulujen opetuksessa oli yleensä painotettu kirjallisuuden tuntemusta ja monipuolista lukuharrastusta. Teknisten välineiden käyttöön tiedon jäsentämiseen ja välittämiseen oli sen sijaan monessa koulussa ohjattu oppilaita varsin vähän. Yli puolet oppilaista mainitsi, ettei oppiaineen opiskelun yhteydessä ollut pidetty päivänavauksia, haastatteluja tms. harjoituksia, joissa olisi totuttauduttu mikrofonin, nauhurin tai videokameran käyttöön.

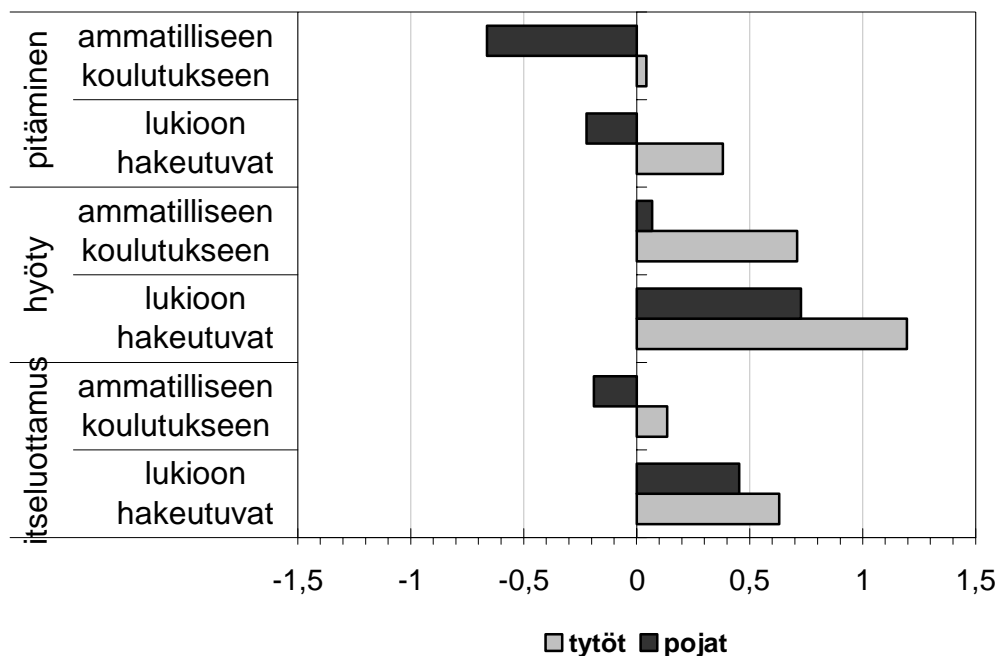
Joka neljännessä koulussa ei rehtorin ilmoituksen mukaan ollut annettu lainkaan oppiaineen tukiopetusta.

Suurella osalla oppilaita (62 %) oli myönteinen käsitys oppiaineen hyödyllisyydestä (Kuviossa 4: hyöty). Joka toinen tyttö ja joka neljäs poika piti oppiainetta kiinnostavana (Kuviossa 4: pitäminen). Tytöistä 60 % kertoi opiskelleensa mielellään äidinkieltä ja kirjallisuutta, pojista 28 %.

Peruskoulun 9. luokan oppilaita, tytöistä 67 % ja pojista 43 %, uskoi tarvitsevansa työelämässä äidinkielen ja kirjallisuuden taitoja. Perusopetuksen päättövaiheessa pojat eivät pidä äidinkieltä ja kirjallisuutta hyödyllisenä oppiaineena arkielämän, jatko-opintojen tai työelämän kannalta samaan tapaan, kuin he ovat pitäneet matematiikkaa vastaavan arvioinnin yhteydessä. Tytöillä oli myönteisempi käsitys mahdollisuuksistaan äidinkielen ja kirjallisuuden opinnoissa kuin pojilla.

Seuraava kuvio havainnollistaa eri koulutusurille aikovien tyttöjen ja poikien käsityksiä perusopetuksen päättövaiheessa. Ensimmäinen asenneulottuvuus (pitäminen) ilmaisee sitä, miten kiinnostavana oppilaat ovat pitäneet äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelua 7.–9. luokilla. Toinen ulottuvuus (hyöty) kuvaa sitä, miten tarpeellisena oppilaat pitävät oppiainetta tulevien opintojensa, arkielämän tilanteiden ja työelämän kannalta. Kolmas ulottuvuus (itseluottamus) kuvaa sitä, millainen käsitys oppilaille on muodostunut mahdollisuuksistaan oppiaineen opiskelijoina.

Kukin kuviossa ilmenevä asenneulottuvuus perustuu viiteen väitelauseeseen, joihin oppilaat ovat vastanneet asteikolla -2–+2.

Kuvio 4. Lukioon ja ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien oppilaiden käsityksiä 7.–9. luokan äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelusta.

Kuviossa poikien palkit ovat yläpuolella ja tummempia, tyttöjen alapuolella ja vaaleampia. Kuvioista näkyy, että äidinkieli ja kirjallisuus on oppilaiden käsityksissä profiloitunut ennen muuta

lukioon hakeutuvien tyttöjen oppiaineeksi. Etenkään ammatilliseen koulutukseen suuntautuvat pojat eivät pidä oppiainetta kiinnostavana eivätkä tarpeellisena jatko-opintojen tai työelämän kannalta samaan tapaan kuin lukioon hakeutuvat oppilaat. Mainitut pojat eivät keskimäärin myöskään luota mahdollisuuksiinsa oppiaineen opiskelijoina.

Oppilaiden arvosanat

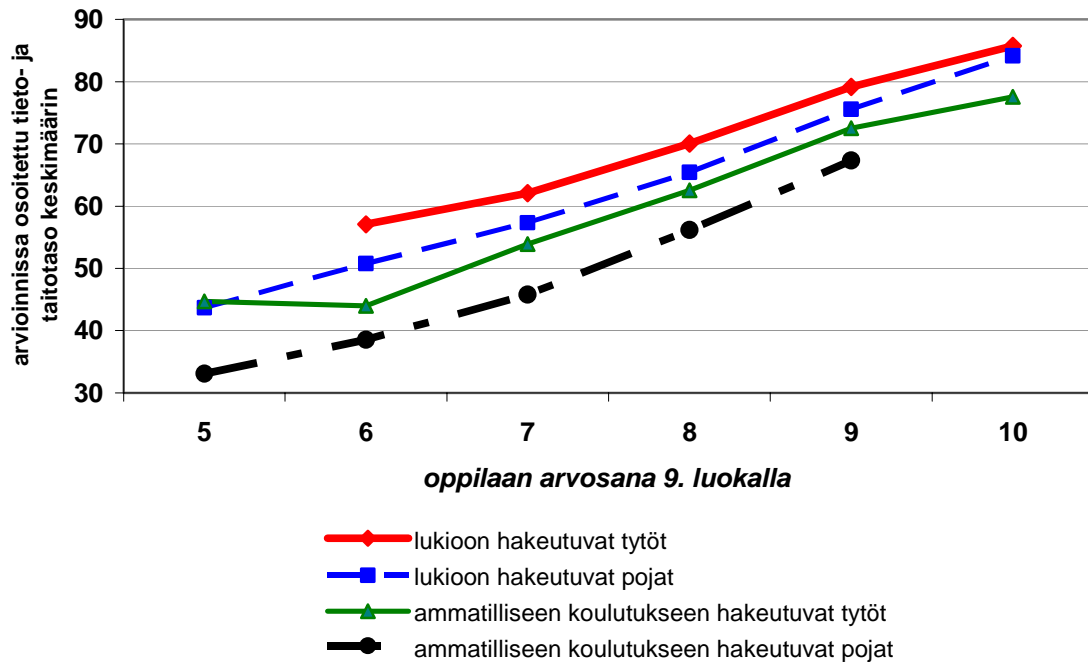
Otosoppilaiden todistukseen saama äidinkielen ja kirjallisuuden arvosana oli ollut keskimäärin 7,64 (pojilla 7,17 ja tytöillä 8,13). Kokeen tuloksilla oli tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys (korrelaatio 0,73) arvosanoihin. Lääneittäin arvosanoissa ei ollut eroja. Arvosanoja oli annettu keskittyneesti niin, että 79 % oppilaista oli saanut jonkin arvosanoista 7, 8 tai 9.

Arvosanojen perusteella 57 % oppilaista oli saavuttanut hyvät, kiitettävät tai erinomaiset taidot. Koetulosten perusteella 35 % oppilaista oli päässyt vastaavalle taitotasolle. Valtaosa opettajista piti kokeen vaikeustasoa kuitenkin sopivana.

Todistuksissa sovellettu arvosana-asteikko on ollut suppeampi kuin taitojen hajonta kokeen perusteella oli. Mikäli kaikkien kokeeseen sisältyneiden oppiaineen osa-alueiden hallinta olisi mukana todistusnumerossa, olisi useimmilla oppilailla alempi numero.

Joka neljännen otoskoulun antamat arvosanat olivat keskimäärin numeroa korkeampia kuin toisissa kouluissa tiedoiltaan ja taidoiltaan samantasoisille oppilaille annetut numerot. – Huomiota herättää ylipäättään se, että kokeessa hyvin menestyneiden oppilaiden (taitotaso yli 70 %) arvosana todistuksessa on voinut olla sekä 6, 7, 8, 9 ja 10, ja kokeessa heikommin menestyneiden (taitotaso korkeintaan 40 %) arvosana on puolestaan saattanut olla 4, 5, 6, 7 ja 8.

Ammatilliseen koulutukseen suuntautuvilla oppilailla oli järjestelmällisesti heikompi tieto- ja taitotaso kuin **samat arvosanat** saaneilla lukioon suuntautuvilla oppilailla. Myös tytöillä ja pojilla todistusarvosanat näyttivät määräytyvän erilaisin perustein. Esimerkiksi lukioon suuntautuvat tytöt, joiden arvosana oli 8, osoittivat kokeessa keskimäärin 70 %:n osaamistasoa, kun taas ammatilliseen koulutukseen suuntautuvat pojat, joiden arvosana oli myös 8, osoittivat keskimäärin 56 %:n osaamistasoa.

Kuvio 5. Eri koulutusurille hakeutuvien tyttöjen ja poikien osaamisen taso arvioinnin tehtävissä.

Koulujen arvosanakäytäntöjen eroja saattaisivat selittää esimerkiksi opetuksen erityiset painotukset suullisen ja luovan ilmaisun suuntaan. Oppilaiden arvosanoilla ei kuitenkaan ollut yhteyttä siihen, miten usein erilaiset suullisen viestinnän aihepiirit ja tehtävät olivat olleet esillä tunneilla. Myöskään luku- ja kirjoitusvaikeudet eivät selittäneet esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien lievennetyin perustein saamia arvosanoja.

Saman todistusarvosanan ilmaisema oppilaan osaamisen taso on ollut erilainen sen mukaan, missä koulussa oppilas sattuu opiskelemaan. On aiheellista kysyä, millä tavoin oppilaiden osaamiseen perustuva yhdenvertaisuus pääsee toteutumaan toisen asteen koulutukseen hakeuduttaessa, kun samat arvosanat 9. luokalla ilmentävät systemaattisesti erilaista perustietojen ja -taitojen tasoa eri kouluissa. Jokainen otoskoulu on saanut arvioinnin jälkeen tietoa omasta oppiaineen arvosanojen antamisen käytännöstään verrattuna kaikkien mukana olleiden koulujen tilanteeseen. Koululla ja koulutuksen järjestäjällä on tämän tiedon sekä perusopetuksen oppilaan arvioinnin perusteiden ja päättöarvioinnin kriteerien perusteella mahdollisuus tarkentaa opetussuunnitelmassaan määriteltyjä oppiaineen arvosanojen muodostumisen perusteita.

Miten koetuloksia on hyödynnetty kouluissa?

Oppiaineen opettajat saivat tiedon koulunsa oppilaiden koetuloksista koevastausten pisteityksen jälkeen, ja koulu sai pikapalautteena vertailutietoa otosoppilaista kuuden viikon kuluttua koepäivästä. Kouluissa pidettiin myönteisenä mahdollisuutta verrata koulun tulosta ja arvosanojen antamisen käytäntöä kansalliseen tasoon ja käyttää arviointia välineenä opetuksen kehittämiseen. Suurin osa (yli 80 %) kouluista on sittemmin kertonut käyttävänsä arvioinnin tuloksia opetuksen painopisteiden suunnitteluun ja oppiaineen osaamisen arviointiin. Yli puolet otoskouluista käyttää tuloksia oppiaineen arvosana-asteikon käytön tarkentamiseen ja seuraavan lukuvuoden työn suunnitteluun. Koulut hyödyntävät tuloksia myös parantaessaan oppiaineen opetusjärjestelyjä ja

kehittäessään opetussuunnitelmaa. Monet otoskoulut ovat kertoneet arvioinnin virittämistä muutostoimista, jotka liittyvät kirjoittamisen opetukseen ja tekstin rakenteiden hallinnan harjoitteluun, arviointiperusteiden tarkistamiseen tai oppilaiden motivointiin. Myös kielen, sanaston ja peruskäsitteiden tehokkaampi opettaminen tai yhteistyön tiivistäminen alakoulujen kanssa on mainittu useiden koulujen antamissa palautteissa.

Keskeisiä havaintoja ja päätelmiä

Tulokset ovat samansuuntaiset kuin viime vuosina järjestetyissä äidinkielen oppimistulosten arvioinneissa: oppilaat hallitsevat lukemista ja tekstin vastaanottamisen taitoja keskimäärin paremmin kuin kirjoittamista tai kielentuntemusta ja oppiaineen peruskäsitteitä.

Arvioinnin perusteella huomio kiinnittyy neljään kysymykseen: oppilaiden kirjoitustaitoihin, kielen ja tekstein peruskäsitteiden tuntemukseen, tyttöjen ja poikien tulosten suuriin eroihin sekä oppiaineen oppilasarvioinnin ongelmiin.

Koulujen erot tulivat näkyviin ennen muuta **kirjoitustaitojen** tason suurena vaihteluna kokeen kaikissa kirjoitustehtävissä. Lauserakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallinta ei yltänyt keskimäärin tyydyttävälle tasolle. Joka kolmannen pojan kirjoitustaidot osoittautuivat kaiken kaikkiaan heikoiksi. Verrattuna äidinkielen tietojen ja taitojen tasoon 7. luokalla tyttöjen ja poikien osaamisen erot ovat hieman kasvaneet.

Toinen arvioinnin keskeisistä tuloksista liittyy **käsitteiden hallintaan**. Kielen, sanaston ja peruskäsitteiden tuntemus oli kaikissa oppilasryhmissä selvästi lukemisen ja kirjallisuuden tehtävissä osoitettua tasoa matalampaa. Oppilaiden käytössä ei useinkaan ollut riittävästi peruskäsitteitä, joita oppiaineen hyvä hallinta edellyttäisi. Joka neljännessä koulussa oppilaiden kielen, sanaston ja peruskäsitteiden tuntemus jäi keskimäärin välttävälle tasolle – silti 53 %:lla näiden koulujen oppilaista oli ollut hyvä tai korkeampi oppiaineen arvosana.

Perusopetuksen päättäneiden **tyttöjen ja poikien osaamisen tasoero** on päättövaiheen arvosanojen mukaan huomattavan suuri äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa verrattuna esimerkiksi samojen oppilasryhmien historian tai englannin kielen arvosanoihin. On aika ottaa vakavasti pohdittavaksi oppilaiden kokemukset ja käsitykset äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelusta. Tytöistä 50 %:lla, pojista 24 %:lla oli myönteinen käsitys oppiaineen kiinnostavuudesta.

Perusopetuksen 9. luokan **oppilasarviointiin** liittyy monia ongelmia toisen asteen opintoihin lähtevien nuorten yhdenvertaisuuden kannalta. Lievempää arviointikulttuuria edustavassa koulussa hyvän arvosanan (8) saaneiden oppilaiden tulotaso arvioinnissa oli sama kuin vaativamman koulun tyydyttävän arvosanan (7) oppilailla. Oppilaiden osaamiseen perustuva yhdenvertaisuus ei pääse toteutumaan toisen asteen koulutukseen hakeuduttaessa, kun samat arvosanat 9. luokalla ilmentävät systemaattisesti erilaista perustietojen ja -taitojen tasoa eri kouluissa. Lisäksi arvosanojen antamisen perusteet näyttävät olleen erilaiset tyttöjä ja poikia arvioitaessa. Ammatilliseen koulutukseen suuntautuvilla oppilailla oli keskimäärin järjestelmällisesti heikompi tieto- ja taitotaso kuin samat arvosanat saaneilla lukioon suuntautuvilla oppilailla.

Kehittämissuhteita

- Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelua ja oppimateriaaleja tulisi kehittää suunnitelmallisesti niin, että oppiaineen hyödyllisyys arkielämän, jatko-opintojen ja työelämän kannalta tulee näkyväksi myös ammatilliseen koulutukseen suuntautuville oppilaille.
- Opettajankoulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa tulee paneutua oppiaineen oppilasarvioinnin käytäntöihin ja arvioinnin yhdenvertaisuuden lisäämiseen.
- Opetushallituksen tulee nykyistä selkeämmin ohjata oppiaineen oppilasarviointia. Opetuksen järjestäjien tulee seurata oppilasarviointia ja antaa tarvittaessa kriteerejä, jotta eri kouluissa annettaisiin arvosanoja samoin perustein.
- Kielen ilmaisuvarojen (mm. sanaston ja peruskäsitteiden) ja kirjoittamisen tehokasta harjoittelua opetuksessa ja oppimateriaaleissa on lisättävä.
- Erityyppisten kirjoitusten jäsentelyä, lauserakenteita ja oikeinkirjoitusta tulee opettaa tehokkaasti ja edellyttää koko ikäluokalta nykyistä selkeämmin näiden taitojen hallintaa.
- Opetushallituksen tulee harkita erillisen arvosanan varaamista todistukseen kirjoitustaitojen arvioimiseksi.